

Sygn. akt II AKa 125/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2012 roku

Sąd Apelacyjny w Warszawie w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA – Jerzy Leder (spr.)

Sędziowie: SA – Rafał Kaniok

SA – Józef Ciurko

Protokolant: – st. sekr. sąd. Anna Grajber

przy udziale Prokuratora Marka Deczkowskiego

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2012 roku

sprawy A. K.

o odszkodowanie za poniesioną szkodę na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w. W.

z dnia 21 lutego 2012 r., sygn. akt VIII Ko 938/11

uchyliła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w. W. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

A. K. złożył do Sądu Okręgowego w. W. wniosek o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa zadośćuczynienia w wysokości 7000 zł i odszkodowania w kwocie 3000 zł z tytułu wykonania orzeczenia Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy W. – W. z dnia 4 maja 1982 r.

Sąd Okręgowy w. W. wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2011 r. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz A. K. kwotę 3000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty; w pozostałym zaś zakresie wniosek oddalił. Sąd Okręgowy orzekł także w przedmiocie kosztów postępowania i wynagrodzenia dla pełnomocnika z urzędu A. K..

Sąd Apelacyjny w. W. w sprawie sygn. akt II AKa 266/11 wyrokiem z dnia 3 listopada 2011 roku utrzymał w mocy zaskarżony wyrok w zakresie pkt 1, 3 i 4; uchylił zaskarżony wyrok w zakresie pkt 2 tj. oddalenia wniosku o zasądzenie odszkodowania za poniesioną szkodę i sprawę w tym zakresie przekazał do Sądu Okręgowego w. W. do ponownego rozpoznania. Wyrok zawierał także rozstrzygnięcie co do kosztów postępowania odwoławczego oraz wynagrodzenia pełnomocnika wnioskodawcy.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w. W. w sprawie sygn. akt VIII Ko 938/11 wyrokiem z dnia 21 lutego 2012 roku zasądził od Skarbu Państwa na rzecz A. K. kwotę 1000 (jeden tysiąc) zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty; w pozostałym zakresie wniosek oddalił.

Apelację od tego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając na podstawie art. 427 § 1 w zw. z art. 444 k.p.k. wyrok w części, to jest w zakresie rozstrzygnięcia oddalającego wniosek ponad kwotę 1000 (jeden tysiąc) zł. Zaskarżonemu orzeczeniu na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. w zw. z art. 438 pkt 2 k.p.k. zarzucił obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść wydanego w sprawie wyroku, to jest:

- art. 7 k.p.k. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dowolne uznanie, iż poczynione w sprawie ustalenia faktyczne nie dały podstawy do oceny jako zasadny wniosek o przyznanie odszkodowania w pełnej wysokości a jedynie do kwoty 1000 zł, podczas gdy materiał dowodowy zebrany w sprawie wykazuje, jakie szkody poniósł wnioskodawca na skutek wykonania w stosunku do niego orzeczenia Kolegium do spraw Wykroczeń z dnia 4 maja 1982 r.

Wskazując na powyższe wniosł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz A. K. kwoty 3000 (trzech tysięcy) zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;
2. przyznanie kosztów pełnienia obowiązków pełnomocnika z urzędu A. K. według norm przepisanych, albowiem koszty te nie zostały pokryte w całości, ani też w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W sprawie wystąpiła tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza (nienależyta obsada sądu), a więc taka, która skutkuje uchynieniem (i tylko uchynieniem) orzeczenia, bez względu na to, czy mogła wywrzeć lub wywarła wpływ na treść wyroku. Uwzględnia się ją niezależnie od granic zaskarżenia i niezależnie od podniesionych zarzutów, a zatem także wtedy, gdy dostrzeżono ją przy środku odwoławczym niezaskarżającym całości orzeczenia i niezależnie od tego, czy strona podniosła taki zarzut, a więc i z urzędu (jak w rozpoznawanym judykacie).

Nienależyta obsada sądu, jako bezwzględna przyczyna odwoławcza (art. 439 § 1 pkt 2 in principio), istniała także w d.k.p.k. Po likwidacji w 2003 roku instytucji nieważności orzeczeń, za nienależytą obsadę sądu należy uznać taką obsadę, która nie jest w ogóle znana ustawie albo jest wprawdzie znana ustawie, ale nie jest przewidziana dla danej kategorii spraw w sądzie danego szczebla czy w danym postępowaniu (zob. T. Grzegorzczak: Komentarz do Kodeksu postępowania karnego, Zakamycze, 5 wydanie, s. 940 wraz z orzecnictwem sądowym tam przytoczonym). Przez nienależytą obsadę trzeba rozumieć – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 sierpnia 1999 roku (V KKN 229/99, OSNKW 9 – 10/1999, poz. 60 z aprobowaną glosą E. Wędrychowskiej, OSP 2/2000, s. 95 – 96), wadliwą obsadę przy wydawaniu orzeczenia zaskarżonego, a nie innych incydentalnych orzeczeń (np. o odroczeniu rozprawy, nałożeniu kary porządkowej, o tymczasowym aresztowaniu), wydanym w tym postępowaniu, zakończonym zaskarżonym obecnie orzeczeniem, co wystąpiło przedmiotowej sprawie.

Po tych rozważaniach o charakterze ogólnym pora przejść do kwestii szczegółowych, celem wykazania wystąpienia w rozpoznawanej sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, a to nienależytej obsady sądu znanej wprawdzie ustawie, ale nieprzewidzianej dla kategorii spraw z rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, regulującego problematykę odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, w tym określającego w art. 554 § 2 k.p.k. właściwość i skład sądu.

Kwestią podstawową wymagającą rozstrzygnięcia, gdyż to ona determinuje późniejsze rozstrzygnięcia, jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, na podstawie jakich przepisów nastąpiło skasowanie negatywnego dla A. K. orzeczenia Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy W. – W. z dnia 4 maja 1982 roku, w sprawie sygn. akt Ap 999/82, w następstwie którego ww. był niesłusznie ukarany pozbawieniem wolności w okresie od 4 do 17 maja 1982 roku.

Problematyka odszkodowania za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie uregulowana jest w dziale XII Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. W art. 114 § 1 określono uprawnienia obwinionego, który w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania, został następnie uniewinniony albo wobec którego umorzono postępowanie wskutek okoliczności nieuwzględnionych we wcześniejszym postępowaniu. Obwinionemu przysługuje w takiej sytuacji od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłą z wykonania względem niego w całości lub części kary lub środka karnego, których nie powinien być ponieść. Art. 115 określa zaś właściwość i skład sądu oraz termin przedawnienia. Poza sporem pozostaje, iż sądem rzeczowo i miejscowo właściwym jest Sąd Okręgowy w. W., skoro w okręgu jego właściwości miejscowej wydano orzeczenie Kolegium ds. Wykroczeń. W § 3 tego przepisu określono skład sądu. W przedmiocie tego roszczenia orzeka jednoosobowo wyrokiem sąd okręgowy na rozprawie.

Rzecz jednak w tym, czego nie dostrzegł sąd okręgowy wydający zaskarżony wyrok, że skasowanie orzeczenia Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy W. – W. z dnia 4 maja 1982 roku, w sprawie sygn. akt Ap 999/82, nastąpiło nie w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania. Tylko bowiem w takiej sytuacji, sąd okręgowy w przedmiocie roszczenia odszkodowawczego orzekałby w składzie jednoosobowym na rozprawie. Stwierdzenie nieważności ww. orzeczenia nastąpiło bowiem postanowieniem Sądu Okręgowego w. W. z dnia 4 stycznia 2011 roku w sprawie sygn. akt VIII Ko 421/08, na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.), jako że czyn za który A. K. został ukarany przez Kolegium ds. Wykroczeń był związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy lutowej. W konsekwencji to uregulowania prawne zawarte w tej ustawie wyznaczają tryb postępowania o odszkodowanie za niesłuszne ukaranie. Ustawa lutowa w art. 8 ust. 1 uprawnia osobę, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, do wystąpienia z wnioskiem o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłe z wydania takiego orzeczenia od Skarbu Państwa, zaś w ust. 2 tego przepisu określa termin do złożenia żądania na jeden rok od daty uprawomocnienia się wydanego orzeczenia. Po myśli ust. 3 tego przepisu w postępowaniu o odszkodowania i zadośćuczynienie mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego, z wyjątkiem art. 489 (po zmianach rozdziału 58). Ponieważ ustawa lutowa nie określa składu sądu rozpoznającego żądanie określone w art. 8 ust. 1, przeto koniecznym jest posiłkowe zastosowanie przepisu art. 554 § 1 i 2 k.p.k., regulującego m. in. skład sądu w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Nie ulega wątpliwości trafne określenie właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w. W., co wynika z art. 8 ust.2 ustawy lutowej, kształtującego właściwość miejscową i rzeczową tego sądu, jako tego który wydał postanowienie o stwierdzeniu nieważności. Po myśli zaś art. 554 § 2 k.p.k. w sprawach o odszkodowanie sąd okręgowy orzeka wyrokiem na rozprawie w składzie trzech sędziów.

Konkludując, **w przypadku stwierdzenia nieważności orzeczenia Kolegium ds. Wykroczeń na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy lutowej, żądanie odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę rozpoznaje sąd okręgowy na rozprawie w składzie określonym w art. 554 § 2 k. p. k., a mianowicie w składzie trzech sędziów.** W takim też składzie procedował sąd okręgowy po raz pierwszy wydający orzeczenie w rozpoznawanym judykacie w wyroku z dnia 2 sierpnia 2011 roku w sprawie sygn. akt VIII Ko 84/11. Po częściowym uchyleniu przez sąd apelacyjny sprawy do ponownego rozpoznania prezes sądu (z up. przewodnicząca wydziału) w dniu 2 grudnia 2011 roku wydała zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy głównej na dzień 21 lutego 2012 roku w składzie trzech sędziów, wyznaczając sędziego przewodniczącego, jednocześnie będącego sędzią sprawozdawcą, w osobie T. G. (k. 149). W aktach sprawy brak jest zarządzenia prezesa sądu (przewodniczącego wydziału) o zmianie składu sądu i reformującego pierwotne zarządzenie w tym przedmiocie z dnia 2 grudnia 2011 roku. Tylko bowiem prezes sądu lub działający z jego upoważnienia przewodniczący wydziału, po myśli § 274 ust. 1 pkt 4 i 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 roku – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 249 ze zm.) upoważniony był do wydania pisemnego zarządzenia o wyznaczeniu sędziego lub sędziów do rozpoznania sprawy, a w konsekwencji wydania także zarządzenia reformującego pierwotne zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy i kształtującego skład sądu. Na rozprawie w dniu 21 lutego 2012 roku, sąd okręgowy procedował w składzie jednoosobowym, w

składzie przewodniczący: SSO T. G., bez wydania zarządzenia przewodniczącego wydziału, reformującego pierwotne zarządzenie w tym przedmiocie. W takim też składzie wydał wyrok. To zaś oznacza, że w sprawie wystąpiła nienależyta obsada sądu, jako bezwzględna przyczyna odwoławcza (art. 439 § 1 pkt 2 in principio). Za nienależytą obsadę sądu w realiach rozpoznawanego judykatu, należy uznać taką obsadę, która jest wprawdzie znana ustawie, ale nie jest przewidziana dla kategorii spraw z rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. To zaś musiało skutkować wydaniem orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd okręgowy wyeliminuje zaistniałe uchybienie procesowe i to o charakterze rażącym, a w konsekwencji, rozpozna sprawę w składzie trzech sędziów. Zatem wytyczne sądu apelacyjnego zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 listopada 2011 roku nie straciły swej aktualności.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny orzekł, jak na wstępie.